

Vist per a sentència

Hi ha consens: el català s'utilitza poc a la justícia. Ho evidencia el nombre de sentències dictades en català o els múltiples programes de foment de la llengua impulsats pel Departament de Justícia. S'hi aboquen esforços, sí, però hi ha una certa inèrcia o tendència que no es trenca. Els funcionaris no estan obligats a conèixer el català, però els ciutadans tenen dret a adreçar-se en aquesta llengua a l'Administració de justícia.

Text i fotos > **MARINA LÓPEZ**, periodista de l'Agència Catalana de Notícies

Sala de vistes de l'Audiència de Girona. La premsa espera impacient a la porta. Arriba el moment. L'auxiliar judicial diu «audiència pública», l'expressió que indica que és el moment d'entrar al judici. Al fons de la sala, hi ha el tribunal, format per tres magistrats. Assseguda a la dreta de la mateixa taula, la lletrada de l'Administració de justícia. La bancada de l'esquerra la formen els

advocats de la defensa. La de la dreta, fiscalia i acusacions. Aquesta vegada, però, hi ha assegut un professional que no hi és habitualment: un intèrpret que traduirà el judici perquè l'entengui un advocat que ve de Madrid.

Els traductors formen part del dia a dia als jutjats, però aquest judici presenta dues diferències. D'una banda, perquè majoritàriament els intèrprets assisteixen acusats o testimonis, no

advocats; i de l'altra, perquè no passa gaire sovint que treballin per fer traducció simultània del català al castellà. «La defensa va explicitar que volia fer el judici en català i vam convocar l'intèrpret per garantir-ne els drets lingüístics», explica el magistrat Víctor Correas, un dels que formaven part del tribunal.

A Catalunya, els ciutadans tenen dret a utilitzar el català a l'Administració de justícia. És, com deia el magistrat, una qüestió de drets lingüístics. Però una anàlisi de les dades evidencia el que sospita la majoria de la població: que l'ús del català a l'Administració de justícia és minoritari. O, segons les veus més crítiques, com l'informe que analitza els obstacles per a l'ús del català a la justícia elaborat per la Plataforma per la Llengua, és un «desert lingüístic», un àmbit en què l'ús del català és «precar, gairebé absent».

Però què diuen aquestes dades? Una de les xifres que es fan públiques any rere any és la del nombre de sentències dictades en català, i situen les comarques gironines com a territori capdavanter indiscutible. Les darreres dades disponibles, les del 2020, reflecteixen que de les 194.392 sentències emeses a Catalunya, només 14.455 van ser en català. Representen un 7,44 % del total.

A les comarques gironines, aquest percentatge s'enfila fins al 17,04 % (3.185 de les 18.689 sentències). La dada més alta de Catalunya, sí, tot i que no s'equipara, ni de lluny, amb la de l'ús del castellà. Fent una mica de retrospectiva, hi ha hagut un increment de les sentències dictades en català d'un any per l'altre, perquè el 2019 en van ser el 15,51 % (3.743 de

>> Façana del Palau de Justícia de Girona.

El 7,44 % de les sentències dictades a Catalunya el 2020 van ser en català. A les comarques gironines, la xifra va arribar fins al 17,04 %.

les 24.135). A l'altre extrem hi ha els territoris on el català està més «invisibilitzat» a l'Administració de justícia: Tarragona, amb un 2,86 % i les Terres de l'Ebre, amb un 4,44 %.

Les primeres cares que reben els ciutadans quan s'adrecen a l'Administració de justícia són les dels treballadors del cos d'auxili judicial. Atenen advocats, procuradors i ciutadans al taulell del servei comú; agafen el telèfon; s'encarreguen de comprovar les identitats de les persones citades als

judicis, de fer-les passar a la sala de vistes a declarar quan és el seu torn, de mostrar-los, quan cal, proves o documents perquè els reconeixin, i de custodiar les peces de convicció.

Dues d'aquestes auxiliars judicials són Noni Ortega i Mercè Roca, que treballen al Palau de Justícia de Girona. Les dues, originàries de Barcelona, han fet formació en català i tenen el nivell màxim, el certificat J de llenguatge jurídic. Les dues parlen i escriuen perfectament en català, però adme-

ten que el fan servir «més aviat poc» a la feina. Sí que és l'idioma amb el qual es relacionen d'entrada amb els usuaris de la justícia, però adapten la llengua en funció de l'interlocutor: «En alguns àmbits, com el penal, està més estès el castellà». Sí que hi ha altres jurisdiccions en què identifiquen que s'utilitza més el català, com ara els jutjats socials o els contenciosos.

A banda del nombre de sentències, que al final depèn molt de les competències lingüístiques del jutge o del magistrat que les dicta, el Departament de Justícia també recull una altra dada rellevant: la llengua dels documents emesos a través del sistema de tramitació judicial eJusticia.cat. El sistema encara no està implantat del tot, però sí que el tenen pràcticament tots els jutjats dels àmbits civil, contencios administratiu, social i mercantil.

Són dades «molt exactes», perquè aquesta plataforma de justícia digital identifica la llengua amb la qual estan fets tots els documents. Doncs bé, aquí, el nombre de resolucions en català a les comarques gironines és del 35,05 %, una xifra molt més alta que la mitjana catalana, que se situa en el 9,47 %. El director dels Serveis Territorials del Departament de Justícia a Girona, Albert Ballesta, subratlla que és una xifra que dona un reflex més real de «l'ús social» del català en el sistema judicial, perquè són documents de tràmit i decrets que sovint emeten els funcionaris mateixos.

>> Les treballadores del cos d'auxili judicial Noni Ortega i Mercè Roca.

>> Tribunal de la Secció Quarta de l'Audiència de Girona, amb els magistrats Mercedes Alcázar, Víctor Correas i Adolfo García Morales, i la lletrada de l'Administració de justícia Susana Pérez.

El 99 % de la jurisprudència en castellà

Víctor Correas, magistrat de la Secció Quarta de l'Audiència de Girona, és un dels que fan la majoria de les sentències i resolucions en català. Fa deu anys que és jutge i al principi no utilitzava aquesta llengua: «Suposo que per certa inèrcia, perquè en l'àmbit en què jo treballa, el del dret penal, més del 99 % de la jurisprudència és en castellà, així com la majoria del corpus». De fet, Correas reflexiona que no és només perquè la majoria de jutges i fiscals siguin originaris de fora de Catalunya, sinó perquè hi ha una certa tendència que s'arrossega i que no trenquen ni els professionals jurídics catalanoparlants, ell el primer: «N'hi ha que són catalans, i la llengua catalana és la que dominen més, però

Hi ha un ús social més gran del català del que reflecteixen les dades: és una qüestió de drets lingüístics i de poder-se expressar en la llengua materna

quan tenen un judici o una declaració al jutjat, canvien al castellà».

En el seu cas, va decidir començar a fer les sentències en català quan feia un any que era magistrat a l'Audiència de Girona. Per què? Doncs per diversos motius: per un convenciment personal de contribució social pel fet de reivindicar la llengua en un àmbit en què se'n fa un ús «molt escàs», també perquè és l'idioma amb què és més competent lingüísticament, i per intentar evitar una situació que es repeteix massa sovint a la sala de vistes, quan un usuari pregunta si pot declarar en català: «Cada vegada que ho sento, em sap greu i penso que ho estem fent tots plegats molt malament. És clar que pot, i la ciutadania ha de saber que és un dret que té».

Correas sosté que «tampoc és una heroïcitat» dictar sentències en català, tot i que hi ha alguns inconvenients. Per exemple, quan el procediment ha d'acabar en un tribunal de fora de Catalunya, s'ha de traduir, i això pot alentir una mica més el procés. O també pot passar que les sentències que abordin a fons qüestions jurídiques innovadores tinguin menys recorregut perquè difícilment les acabaran llegint professionals del dret que no siguin catalans.

Aquesta és, si fa no fa, l'anàlisi en xifres de l'ús del català a la justícia, però darrere d'una situació sempre hi ha causes múltiples que n'expliquen el perquè.

«A Catalunya no hi ha tradició opositora.» Aquesta frase no es pot atribuir només a una sola persona, perquè és una afirmació que es repeteix entre jutges i fiscals, funcionaris, advocats i

>> El director dels Serveis Territorials del Departament de Justícia a Girona, Albert Ballesta.

>> El fiscal Enrique Barata, al seu despatx al Palau de Justícia de Girona.

també polítics. Això vol dir que surten pocs funcionaris de Catalunya amb el català com a llengua materna, i que la majoria de places les acaben ocupant jutges o fiscals vinguts de fora. I a això encara s'ha d'afegir un altre factor: les solen obtenir funcionaris que acaben de sortir de les escoles judicials i que, després de passar el temps de rigor a la primera destinació, opten per concurrar per intentar aconseguir una plaça més a prop de casa seva.

Per intentar fomentar que hi hagi més jutges, fiscals i lletrats de l'Administració de justícia catalans, i reduir aquesta mobilitat constant de la plantilla, el Departament de Justícia recupera un sistema de beques per poder preparar les oposicions. El director dels Serveis Territorials de Justícia a Girona, Albert Ballesta, remarca que a les comarques gironines hi ha actualment alguns funcionaris amb anys de carrera que es van treure l'oposició gràcies a aques-

>> Rosa Costa impartint una classe de català adreçada a funcionaris al Palau de Justícia de Girona.

tes beques, que, amb el pas del temps, s'havien acabat suprimint: «Recuperant-les preveiem fomentar les vocacions i, també, aliar-nos amb les universitats perquè els estudiants de dret sàpiguen que és una sortida. Si el motiu pel qual no s'oposava era que no es podia estar sense treballar durant el temps d'estudi, volem que ja no ho sigui».

Quan aquests jutges i fiscals arriben a les comarques gironines, no saben català. Potser els jutges ho tenen una mica més fàcil, perquè la seva escola judicial és a Barcelona i han pogut sentir la llengua durant el temps que hi han estudiat. La dels fiscals, en canvi, és a Madrid.

Nascut a Monterrubio de la Serena (Badajoz), el fiscal Enrique Barata va aprovar les oposicions el 1998 i un any després va arribar a les comarques gironines, on continua exercint. Ara, com a fiscal de

jurats populars. En el seu cas, el primer contacte amb el català no va ser ja exercint: «A l'escola, a Madrid, ens oferien cursos voluntaris de llengües cooficials, i em vaig apuntar a català i basc. El de basc el vaig acabar deixant, però el de català no».

«Cada vegada que en una sala de vistes pregunten si poden declarar en català, em sap greu i penso que ho estem fent molt malament tots plegats»

I, un cop a la demarcació, també es va continuar formant en català. És un dels funcionaris que han fet els cursos que ofereix el Departament de Justícia i té el nivell C1. Barata explica que el que el va empènyer a continuar la formació va ser, sobretot, la gent gran d'àmbits més rurals que anava a declarar i que tenia més dificultats per fer-ho en castellà: «Vaig pensar: "Estic aquí, m'he d'integrar i, com a mínim, he d'entendre l'idioma"». I afegeix: «És important per entendre's i comunicar-se. Ja que ells feien l'esforç per adaptar-se a mi, com a mínim jo havia de fer l'esforç

per adaptar-me a ells i que es poguessin expressar com se sentissin més còmodes», afegeix el fiscal.

És bastant habitual veure'l interrogant o fent entrevistes en català. Això, però, no es tradueix en els seus escrits i informes. Per què? Per una raó senzilla: «És per fluïdesa i agilitat. També pels conceptes jurídics, que he après en castellà. Això, sumat a la càrrega de feina que tenim, complica molt l'esforç que he de fer per escriure en català».

El Servei Lingüístic dels jutjats de Girona, capitanejat per Rosa Costa, és l'encarregat de corregir i traduir textos i d'elaborar models de documents, com també d'oferir formació i assessorament lingüístic en català als funcionaris. Les dades de la memòria del 2020 (l'última disponible) recullen que setanta-sis treballadors de l'àmbit judicial es van inscriure a cursos de català, la majoria al nivell J. Són cursos semipresencials que es fan adaptats als horaris dels treballadors, perquè els puguin compaginar millor amb l'activitat laboral. Costa explica que des de fa uns anys han incorporat als cursos un mòdul pràctic, que consisteix a fer servir el català en la documentació real

que emet el personal. D'aquesta manera, intenten també trencar aquesta barreira que hi ha entre els coneixements de català i l'ús real que se'n fa a la feina. Rosa Costa indica que un dels factors principals que expliquen el baix ús del català és que no és obligatori saber-ne per ocupar una plaça a Catalunya. La consellera de Justícia, Lourdes Ciuró, ha explicat reiteradament que continuaran reivindicant que acabi sent un requisit, i no només un mèrit, per concursar per a una altra plaça dins de Catalunya.

Un altre dels esculls que cal salvar és la dificultat de trobar material de treball en català. Per això, el Departament, juntament amb els col·legis d'advocats i entitats vinculades a la justícia, desenvolupa actualment el projecte *Compendium.cat*, que és un catàleg bibliogràfic que reunirà més de tres-cents recursos lingüístic de llenguatge jurídic en un sol web. L'objectiu és que els professionals puguin resoldre, amb un cop de ratolí, els dubtes sobre la traducció de conceptes jurídics o l'elaboració de documents judicials. El president del Consell de l'Advocacia Catalana, Joan Ramon Puig, que ha fet els

escrits en català durant tota la seva carrera d'advocat, afirma que sempre ha estat «una dificultat» accedir a textos en català, però creu que el problema no comença en el moment d'exercir, sinó que ja ve d'abans, de la universitat. Una opinió que també avalen les xifres. El darrer estudi de la Plataforma per la Llengua recull que menys de la meitat d'hores lectives en els estudis de dret són en català.

Això fa que, sovint, els advocats acabin utilitzant el castellà quan exerceixen. Per trencar aquesta dinàmica, el Govern ha augmentat a vint euros la bonificació que reben els advocats del torn d'ofici per fer els procediments en català. Abans, en cobraven catorze. «Al final, no és una qüestió econòmica, perquè no és pels vint euros més; és el fet d'incentivar que es treballi en català», comenta Puig. No obstant tot això, és obertament pessimista i sosté que s'ha recu-

lat pel que fa a l'ús del català durant els darrers anys: «El retrocés generalitzat de l'ús del català també afecta el sistema judicial, però és que aquí, a més,

ja partíem d'un nivell molt baix». Tampoc no és només una sensació. Malgrat l'increment de la bonificació per fer els procediments en català, han disminuït els lletrats del torn d'ofici inscrits en aquest programa de foment de la llengua catalana. Si el 2017 n'hi havia 1.490 arreu de Catalunya, el 2021 la xifra ha baixat fins als 1.041. Als col·legis d'advocats de Girona i Figueres hi ha

dos-centsseixantaletrats inscrits al programa, més del 30 % del total de col·legiats. De nou, tot i el context de xifres baixes, les comarques gironines són una mica un oasi, perquè a més de la meitat dels col·legis de Catalunya no arriben al 20 % d'advocats inscrits. El que té les dades més dolentes és el de Sabadell, amb menys del 10 %.

Poca tradició opositora es tradueix en pocs jutges i fiscals de parla catalana: calen beques per revertir la tendència

>> El president del Consell de l'Advocacia Catalana, Joan Ramon Puig.